Podstawy Automatyki

dr inż. Marek Krok

Na tym wykładzie:

- Opis obiektów za pomocą równań stanu
- Transformata Laplace'a
- Opis obiektów za pomocą transmitancji operatorowej
- Charakterystyki czasowe
- Wyznaczanie odpowiedzi czasowej obiektów dynamicznych

Model w postaci równań różniczkowych

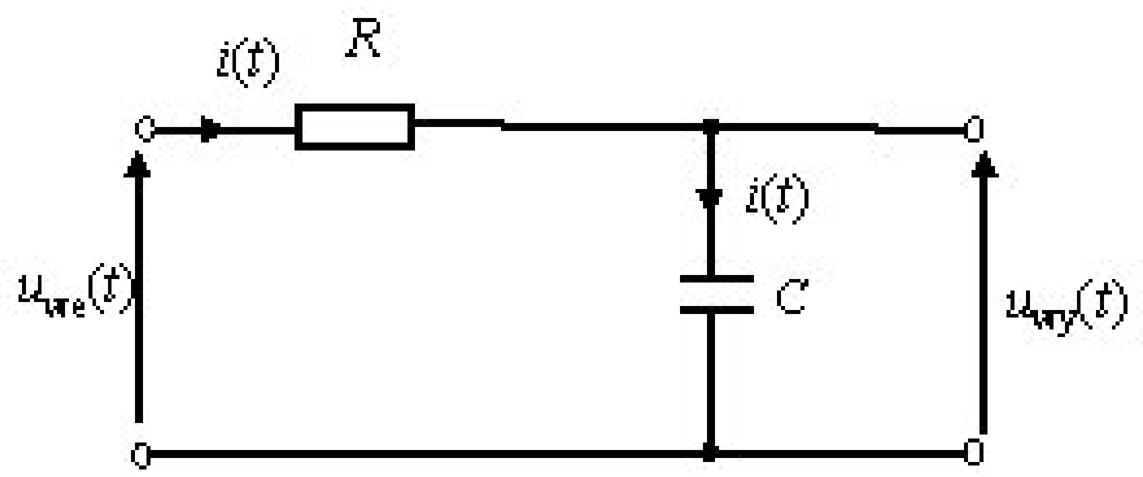

$$u_{we}(t) = Ri(t) + u_{wy}(t) \qquad i(t) = C\frac{du_{wy}}{dt} \qquad u_{we}(t) = RC\frac{du_{wy}}{dt} + u_{wy}(t)$$

$$RC\frac{du_{wy}}{dt} + u_{wy}(t) = u_{we}(t) \qquad \boxed{T\frac{du_{wy}}{dt} + u_{wy}(t) = u_{we}(t)}$$

$$a_n\frac{d^n y}{dt^n} + a_{n-1}\frac{d^{n-1} y}{dt^{n-1}} + \ldots + a_1\frac{dy}{dt} + a_0 y =$$
$$= b_m\frac{d^m u}{dt^m} + \ldots + b_1\frac{du}{dt} + b_0 u$$

Opis obiektów liniowych

za pomocą zmiennych stanu

Przykład 1

Opis w przestrzeni stanu (z wykorzystaniem zmiennych stanu)

Równanie stanu

$$\dot{\mathbf{x}}(t) = \mathbf{A}\mathbf{x}(t) + \mathbf{B}\mathbf{u}(t)$$
$$\mathbf{y}(t) = \mathbf{C}\mathbf{x}(t) + \mathbf{D}\mathbf{u}(t)$$

Równanie wyjścia

Przykład 1

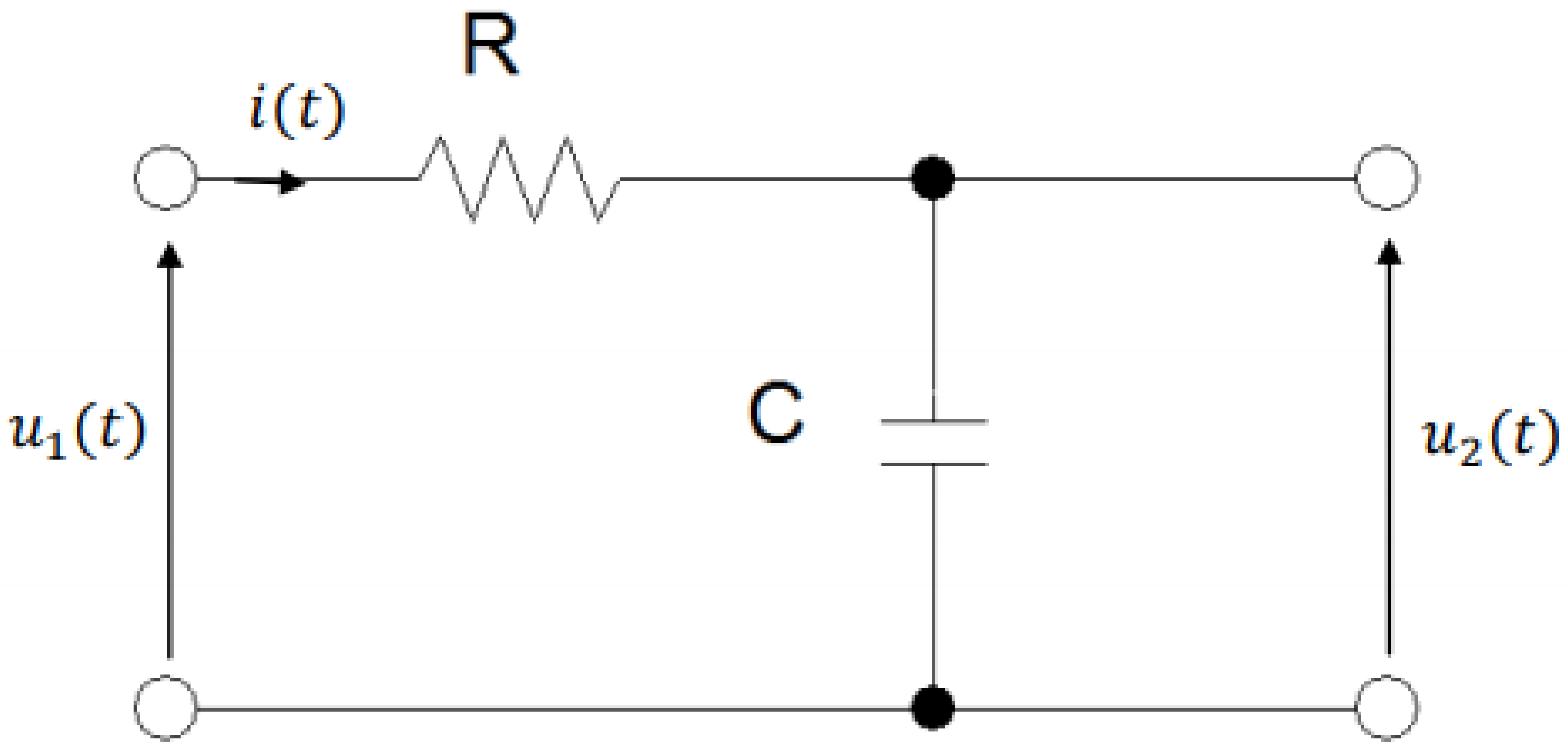

$$u_1(t) - R \cdot C \cdot \frac{du_c(t)}{dt} - u_c(t) = 0$$

$$\frac{du_c(t)}{dt} = -\frac{1}{R \cdot C} \cdot u_c(t) + \frac{1}{R \cdot C} \cdot u_1(t)$$

$$\dot{\mathbf{x}}(t) = \mathbf{A}\mathbf{x}(t) + \mathbf{B}\mathbf{u}(t)$$
$$\mathbf{y}(t) = \mathbf{C}\mathbf{x}(t) + \mathbf{D}\mathbf{u}(t)$$

$$A = \left[-\frac{1}{R \cdot C}\right], B = \left[\frac{1}{R \cdot C}\right], C = [1], D = [0]$$

Transformata Laplace'a

$$F(s) = \{\mathcal{L}f\}(s) = \int_0^\infty e^{-st} f(t)\, dt.$$

$$\mathcal{L}\{\delta(t)\} = 1$$
$$\mathcal{L}\{\delta(t-a)\} = e^{-as}$$
$$\mathcal{L}\{a\} = a\frac{1}{s}$$
$$\mathcal{L}\{at\} = a\frac{1}{s^2}$$
$$\mathcal{L}\{at^n\} = a\frac{n!}{s^{n+1}} \qquad dla \quad n = 0, 1, 2, 3, \ldots$$
$$\mathcal{L}\{e^{at}\} = \frac{1}{s-a}$$
$$\mathcal{L}\{\sin(at+b)\} = \frac{a\cdot\cos b + s\cdot\sin b}{s^2+a^2}$$
$$\mathcal{L}\{\sin(at)\} = \frac{a}{s^2+a^2}$$
$$\mathcal{L}\{\cos(at)\} = \frac{s}{s^2+a^2}$$
$$\mathcal{L}\{\sinh(at+b)\} = \frac{\frac{1}{2}(a-s)e^{-b} + \frac{1}{2}(a+s)e^{b}}{s^2-a^2}$$
$$\mathcal{L}\{\sinh(at)\} = \frac{a}{s^2-a^2}$$
$$\mathcal{L}\{\cosh(at)\} = \frac{s}{s^2-a^2}$$
$$\mathcal{L}\{t^n e^{at}\} = \frac{n!}{(s-a)^{n+1}}$$
$$\mathcal{L}\{e^{at}\sin(bt)\} = \frac{b}{(s-a)^2+b^2}$$
$$\mathcal{L}\left\{\frac{t}{2b}\sin(bt)\right\} = \frac{s}{(s^2+b^2)^2}$$
$$\mathcal{L}\{e^{at}\cos(bt)\} = \frac{s-a}{(s-a)^2+b^2}$$
$$\mathcal{L}\{\ln(at)\} = -\frac{\gamma + \ln(s) - \ln(a)}{s},$$

Transmitancja operatorowa

Transmitancję **operatorową** G(s) definiujemy jako stosunek transformaty Laplace'a sygnału wyjściowego Y(s) do transformaty Laplace'a sygnału wejściowego U(s).

Model matematyczny obiektu w postaci **transmitancji operatorowej** łączy w jednym równaniu zależność miedzy sygnałem wejściowym a sygnałem wyjściowym.

Transmitancja operatorowa

Postać z wykorzystaniem zespolonego operatora *s*:

$$G(s) = \frac{Y(s)}{U(s)}$$

Postać z wykorzystaniem transformaty Laplace’a:

$$G(s) = \frac{\mathcal{L}\{y(t)\}}{\mathcal{L}\{u(t)\}}$$

Model w postaci transmitancji operatorowej

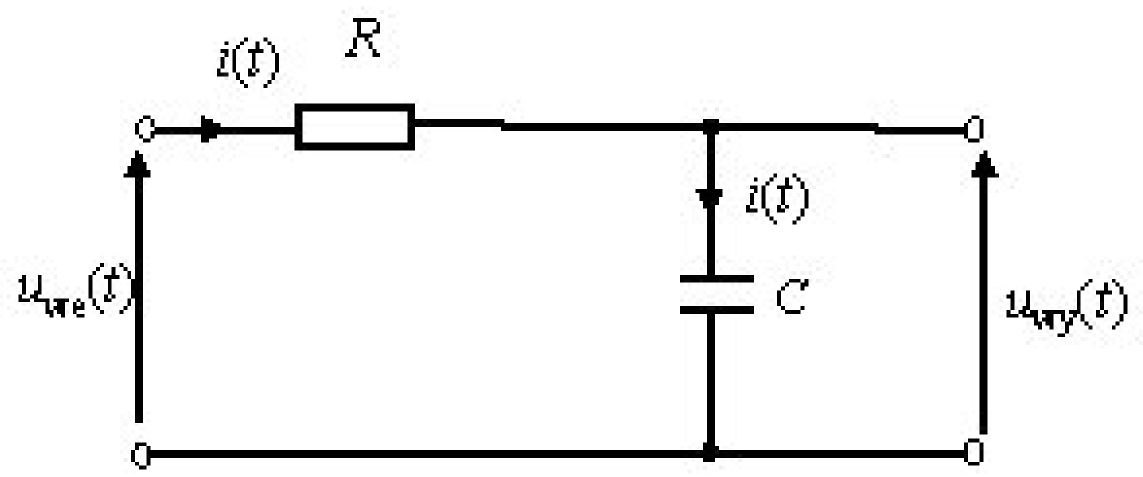

$$TsU_{wy}(s) + U_{wy}(s) = U_{we}(s) \qquad T = RC$$

$$\frac{U_{wy}(s)}{U_{we}(s)} = \frac{1}{Ts+1} \qquad \boxed{G(s) = \frac{1}{Ts+1}}$$

$$G(s) = \frac{Y(s)}{U(s)} = \frac{b_m s^m + b_{m-1}s^{m-1} + \ldots + b_1 s + b_0}{a_n s^n + a_{n-1}s^{n-1} + \ldots + a_1 s + a_0}$$

Przykład 1

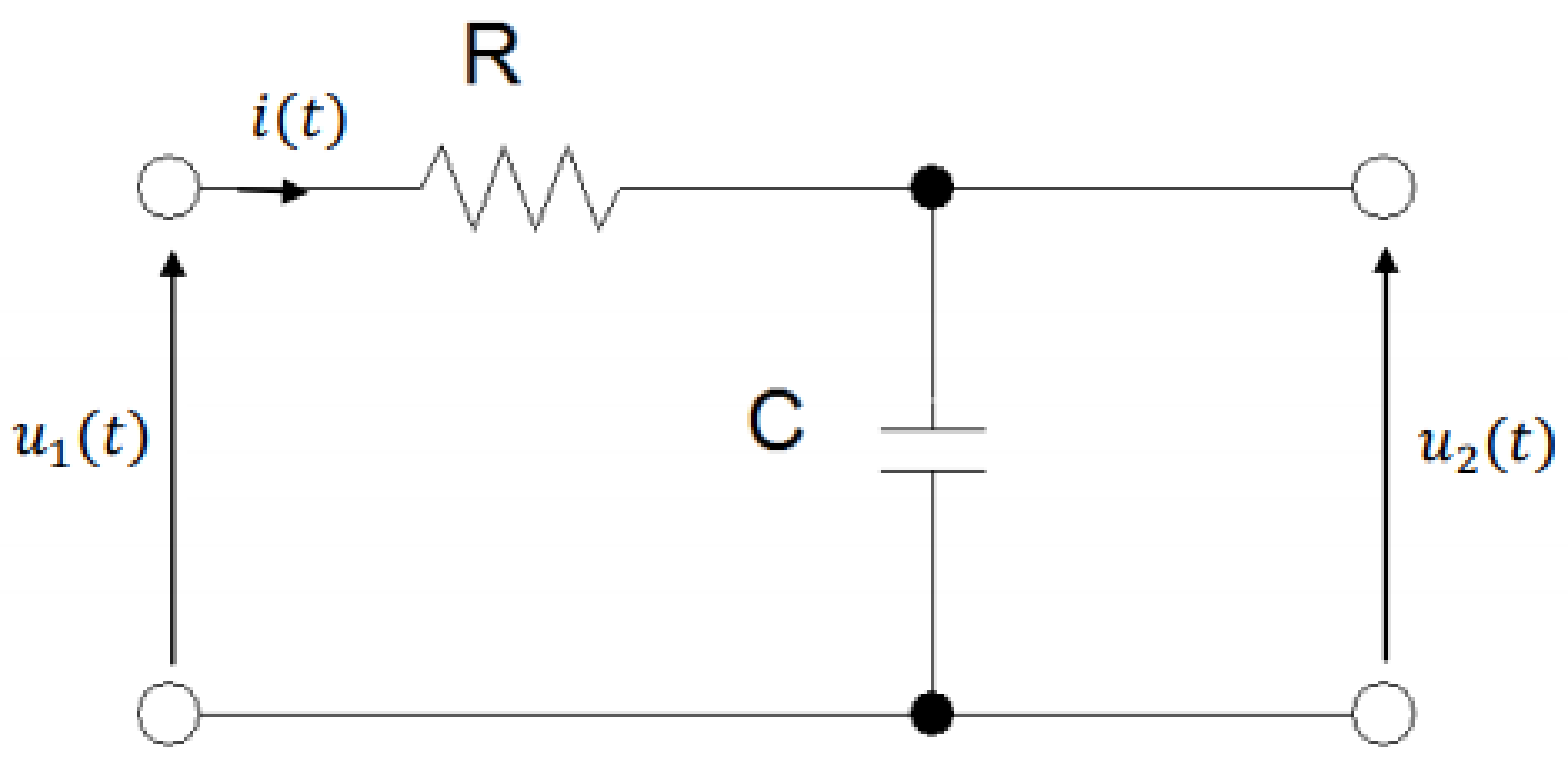

$$R \cdot C \cdot s \cdot U_2(s) + U_2(s) = U_1(s)$$

$$\Downarrow$$

$$(1 + R \cdot C \cdot s) \cdot U_2(s) = U_1(s)$$

$$\Downarrow$$

$$\boxed{G(s) = \frac{U_2(s)}{U_1(s)} = \frac{1}{1 + R \cdot C \cdot s}}$$

POLITECHNIKA OPOLSKA

WEAiI

Równoważność modeli

$$TsU_{wy}(s)+U_{wy}(s)=U_{we}(s) \qquad T=RC \quad \longleftrightarrow \quad RC\frac{du_{wy}}{dt}+u_{wy}(t)=u_{we}(t)$$

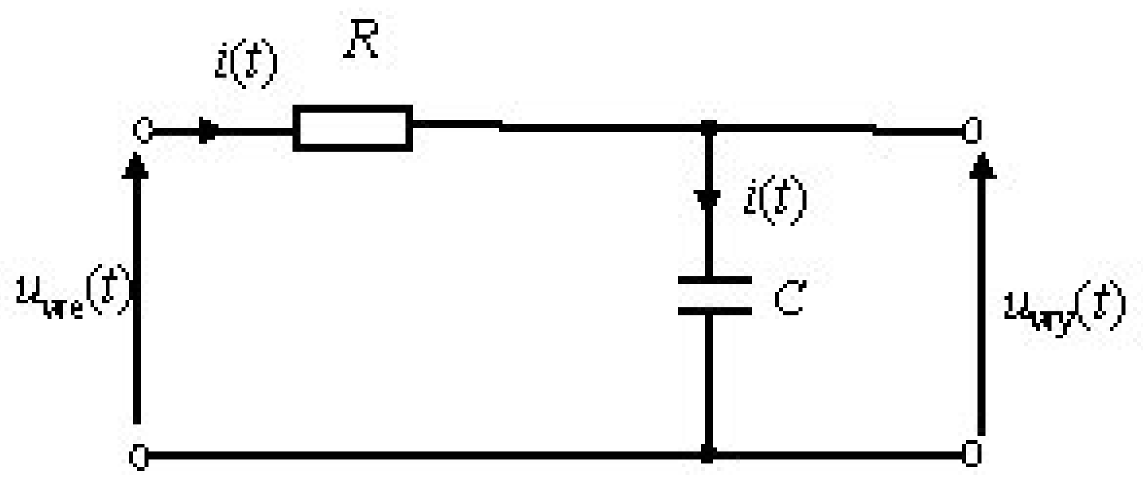

Równoważność modeli

Przejście między opisem w przestrzeni stanu a opisem transmitancyjnym

$$A = \left[-\frac{1}{R \cdot C}\right], B = \left[\frac{1}{R \cdot C}\right], C = [1], D = [0] \Longrightarrow G(s) = \frac{U_2(s)}{U_1(s)} = \frac{1}{1 + R \cdot C \cdot s}$$

$$G(s) = \mathbf{C}(sI - \mathbf{A})^{-1}\mathbf{B} + D$$

Charakterystyki czasowe

Wyznaczanie odpowiedzi czasowych

Odpowiedź układu można wyznaczyć posiadając znaną transmitancję operatorową układu oraz transformatę sygnału wejściowego. Zwyczajowo, spośród odpowiedzi czasowych wyznacza się dwie zasadnicze odpowiedzi

Odpowiedź impulsową:

Odpowiedź skokową:

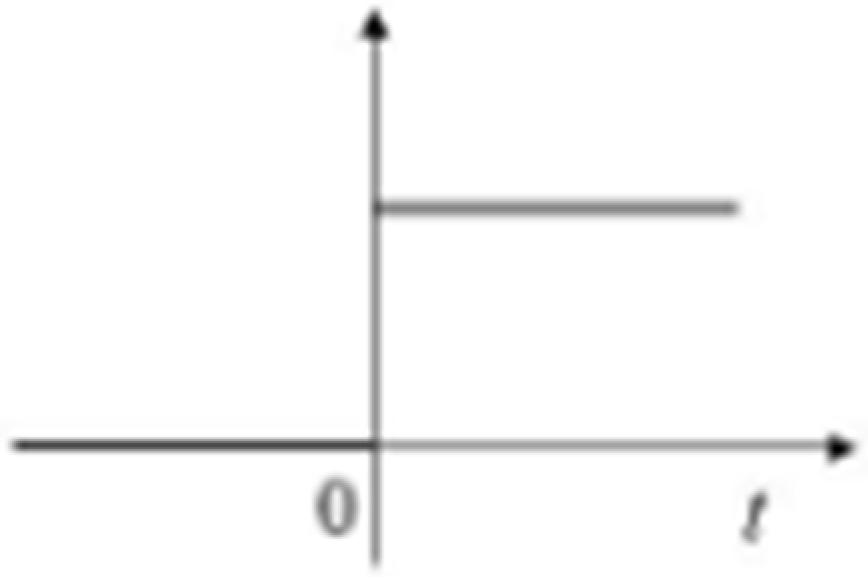

Charakterystyka impulsowa (odpowiedź impulsowa)

$$G(s) = \frac{Y(s)}{U(s)} \Rightarrow Y(s) = G(s)\,U(s)$$

W celu uzyskania charakterystyki impulsowej należy liniowy obiekt stacjonarny pobudzić sygnałem wejściowym w postaci

$$\delta(t) = \begin{cases} \infty, & t = 0 \\ 0, & t \neq 0 \end{cases} \Longrightarrow U(s)=1$$

Dzięki tej własności otrzymujemy transformatę sygnału wyjściowego równą transmitancji obiektu

$$Y(s) = G(s)$$

co pozwala w ostateczności na przewidzenie odpowiedzi układu na każde inne (dowolne) pobudzenie.

Wyznaczanie odpowiedzi czasowych

Odpowiedź układu można wyznaczyć posiadając znaną transmitancję operatorową układu oraz transformatę sygnału wejściowego. Zwyczajowo, spośród odpowiedzi czasowych wyznacza się dwie zasadnicze odpowiedzi

Odpowiedź impulsową:

Odpowiedź skokową:

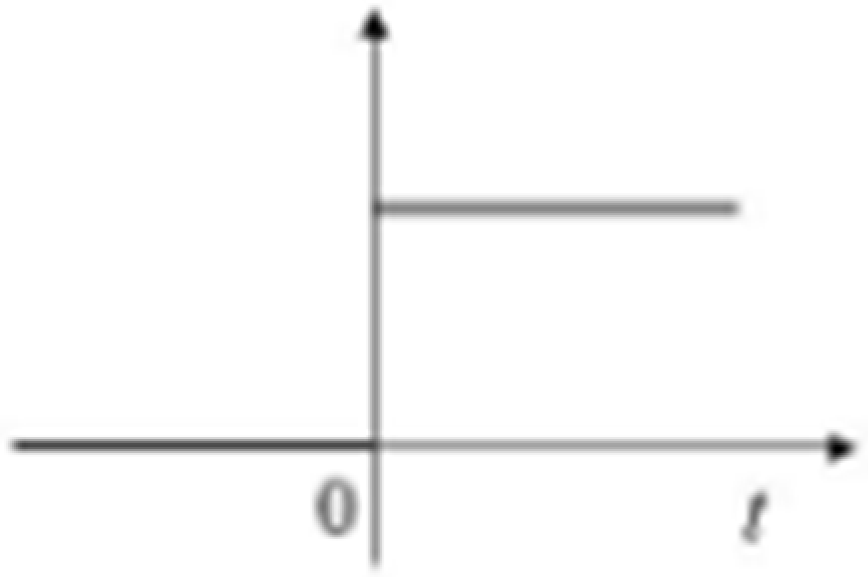

Charakterystyka skokowa (odpowiedź skokowa)

$$G(s) = \frac{Y(s)}{U(s)} \Longrightarrow Y(s) = G(s)\,U(s)$$

W celu uzyskania charakterystyki skokowej należy liniowy obiekt stacjonarny pobudzić sygnałem wejściowym w postaci

$$1(t) = \begin{cases} 0 & \text{dla } t < 0 \\ 1 & \text{dla } t >= 0 \end{cases} \Longrightarrow \mathcal{L}\{1(t)\} = \frac{1}{s}$$

Otrzymujemy odpowiednio postać transmitancyjną oraz czasową sygnału wyjściowego

$$Y(s) = G(s)\frac{1}{s} = \frac{G(s)}{s} \Longrightarrow y(t) = \mathcal{L}^{-1}\left\{\frac{G(s)}{s}\right\} = \int_0^t g(\tau)d\tau = h(t)$$

Człon proporcjonalny

Człon proporcjonalny można opisać za pomocą równania w dziedzinie czasu

$$y(t) = ku(t)$$

Oraz w formie transmitancji operatorowej

$$Y(s) = k\ U(s)$$

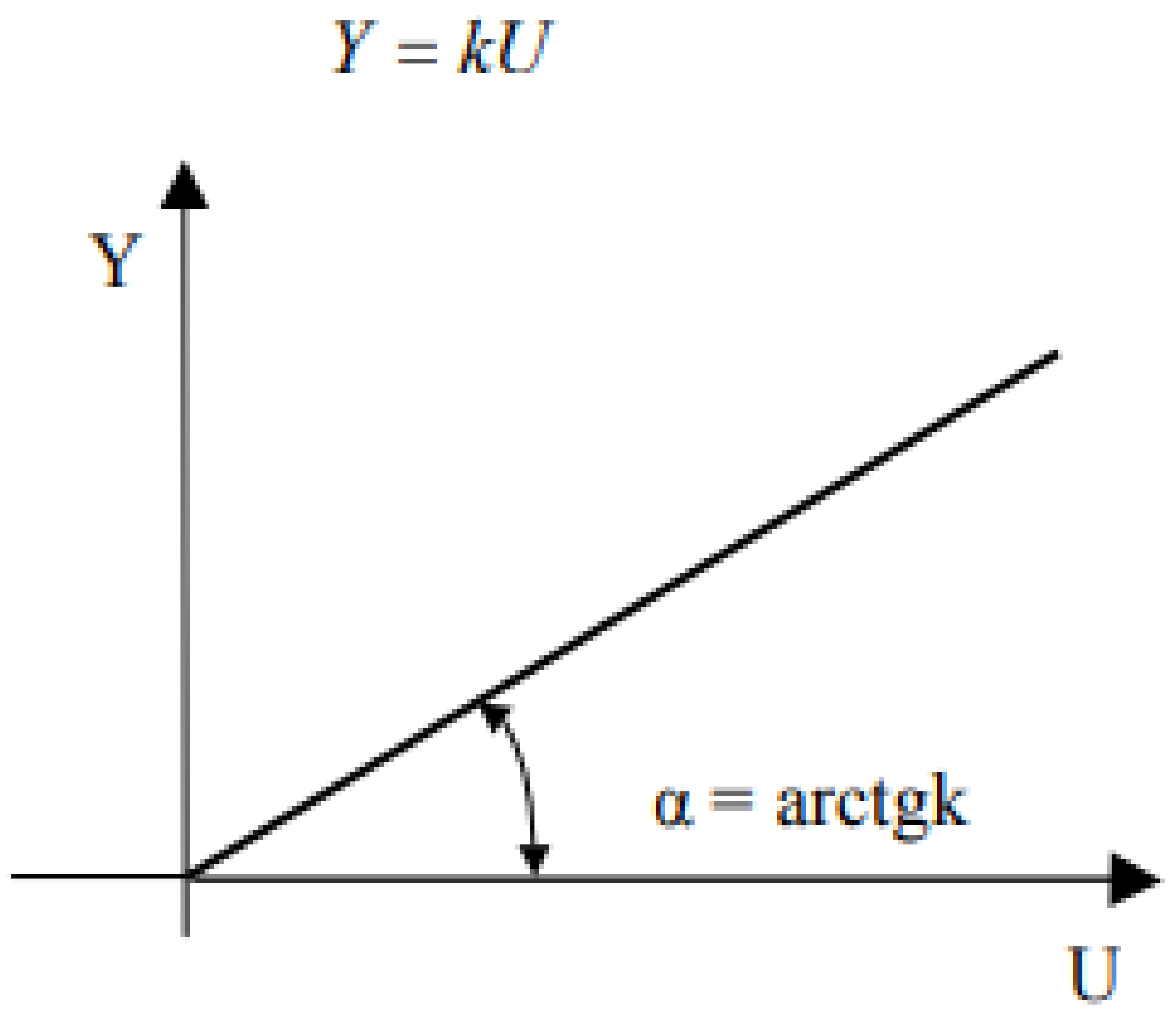

Człon proporcjonalny

Odpowiedź będzie więc sygnałem wejściowym wzmocnionym *k* razy

W przypadku pobudzenia skokiem jednostkowym otrzymujemy

$$h(t) = k$$

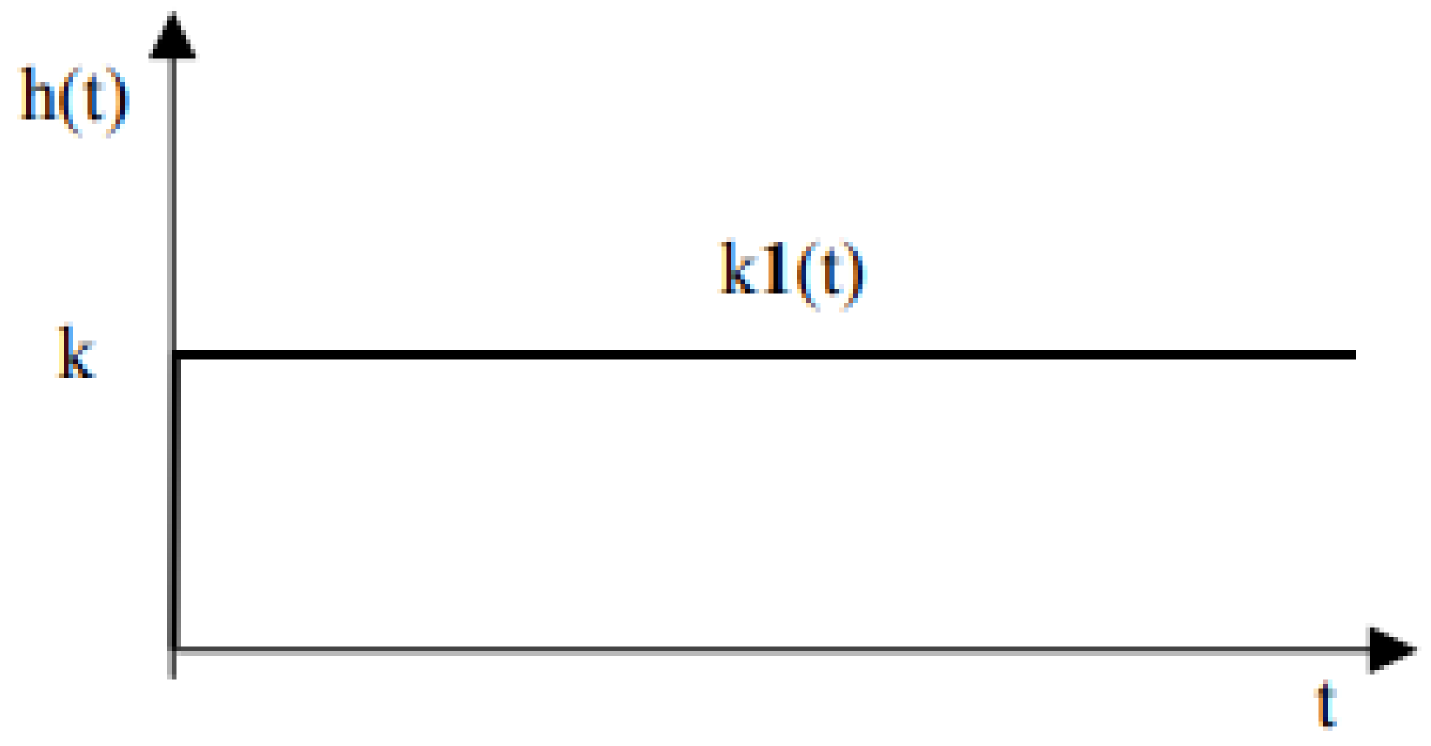

Człon inercyjny

Niech liniowy obiekt stacjonarny będzie opisany poniższym równaniem różniczkowym

$$T\frac{dy}{dt} + y = ku$$

Odpowiadającemu zapisowi w formie transformat

$$Y(s)(Ts+1) = kU(s)$$

Oraz transmitancji operatorowej

$$Y(s) = \frac{k}{Ts+1}U(s)$$

Człon inercyjny

Po pobudzeniu obiektu skokiem jednostkowym otrzymujemy równanie wyjścia

$$Y(s) = \frac{k}{Ts(s+\frac{1}{T})}$$

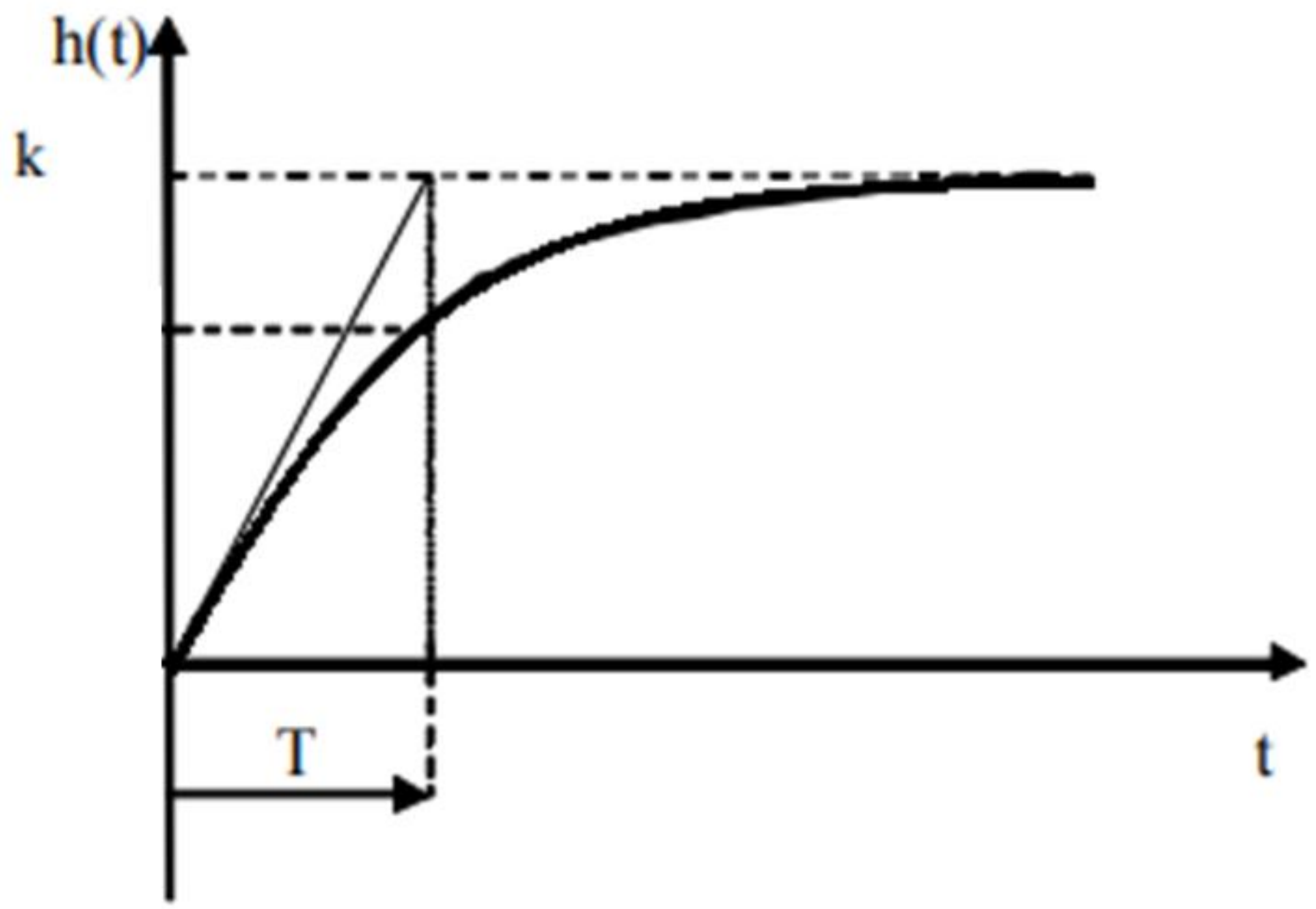

Natomiast po dokonaniu odwrotnej transformacji Laplace'a otrzymujemy formę czasową

$$h(t) = k(1 - e^{-\frac{t}{T}})$$

Człon oscylacyjny

$$\frac{d^2y}{dt^2}+2\xi\omega_n\frac{dy}{dt}+\omega_n^2y=k\omega_n^2u$$

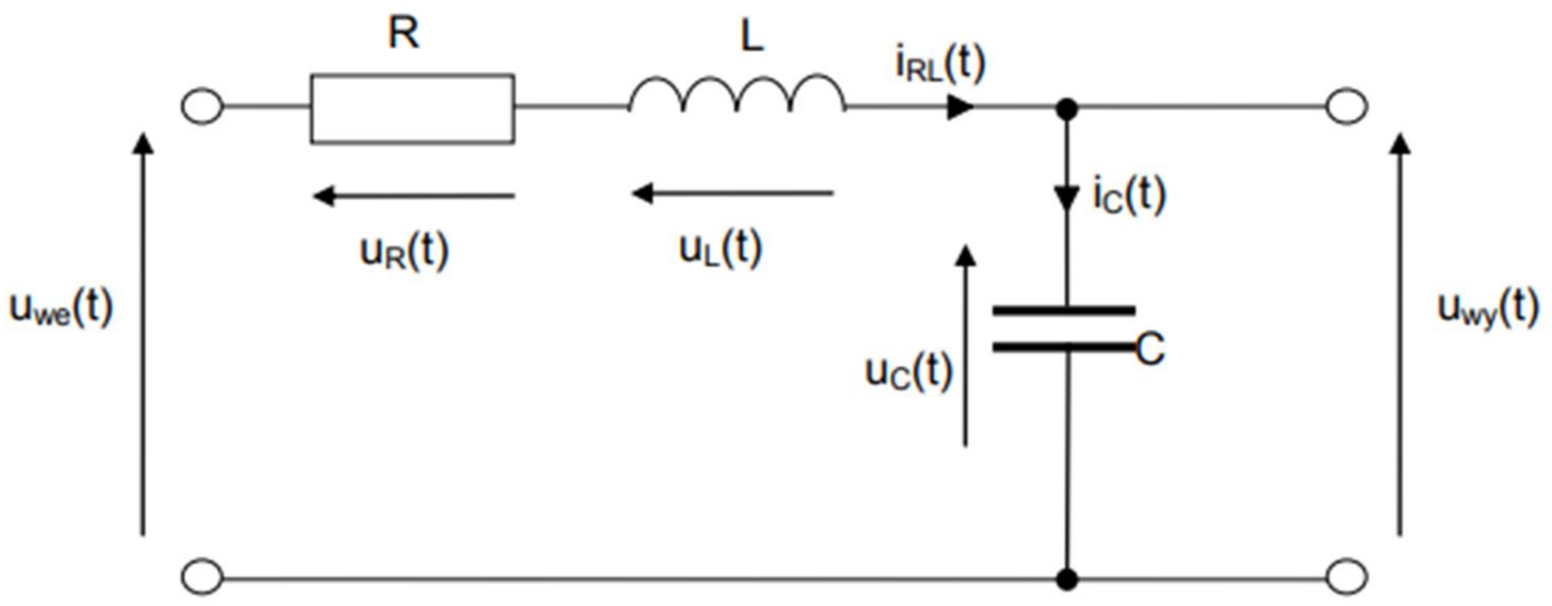

$$Y(s)=\frac{k\omega_n^2}{s^2+2\xi\omega_ns+\omega_n^2}U(s)$$

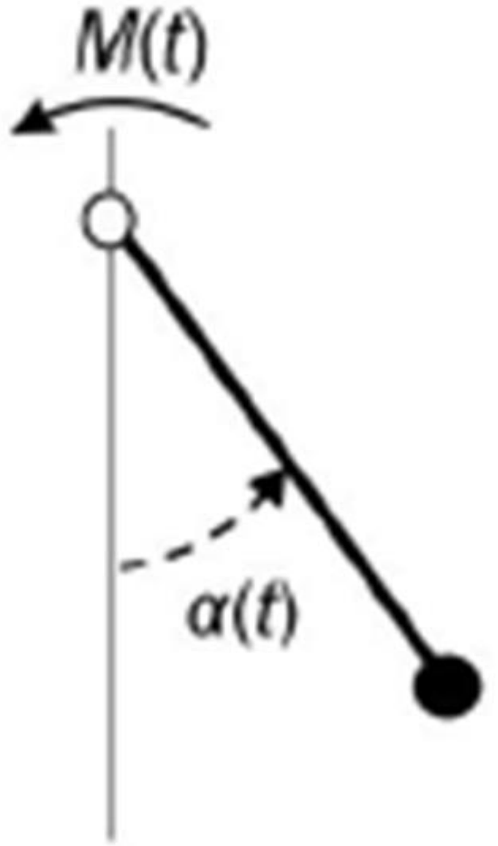

$$G(s)=\frac{k\omega_n{}^2}{s^2+2\xi\omega_ns+\omega_n{}^2}$$

Człon oscylacyjny

$$\mathcal{L}^{-1}[Y(s)] = \mathcal{L}^{-1}\left[\frac{k\omega_n^2}{s^2 + 2\xi\omega_n s + \omega_n^2}\frac{1}{s}\right]$$

$$h(t) = k\left[1 - \frac{1}{\sqrt{1-\xi^2}} e^{-\xi\omega_n t}\sin(\omega_w t + \varphi)\right]$$

$$\lim_{t \to \infty} h(t) = k$$

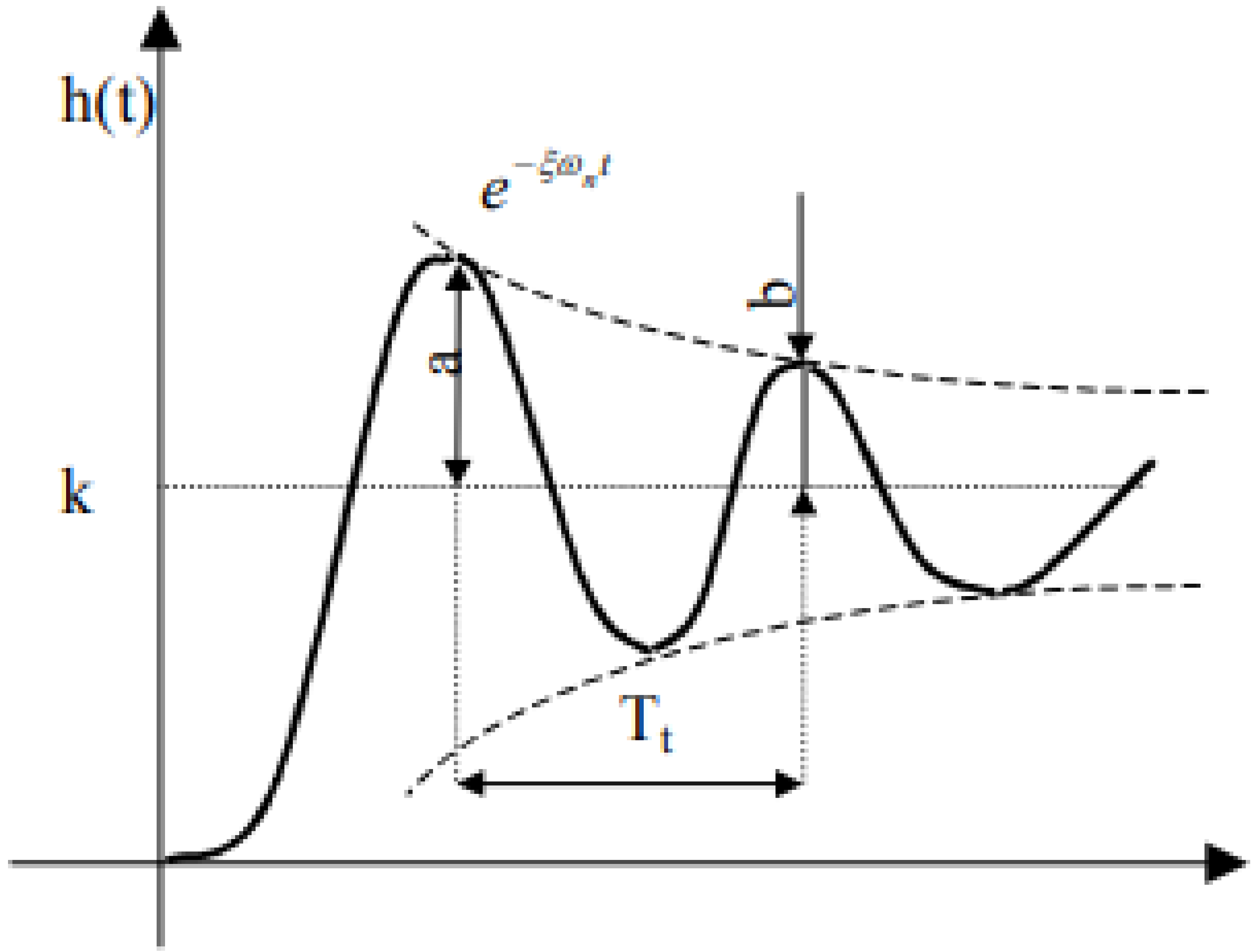

Przykłady

Przykład I

Oblicz charakterystykę skokową przedstawionego układu RC

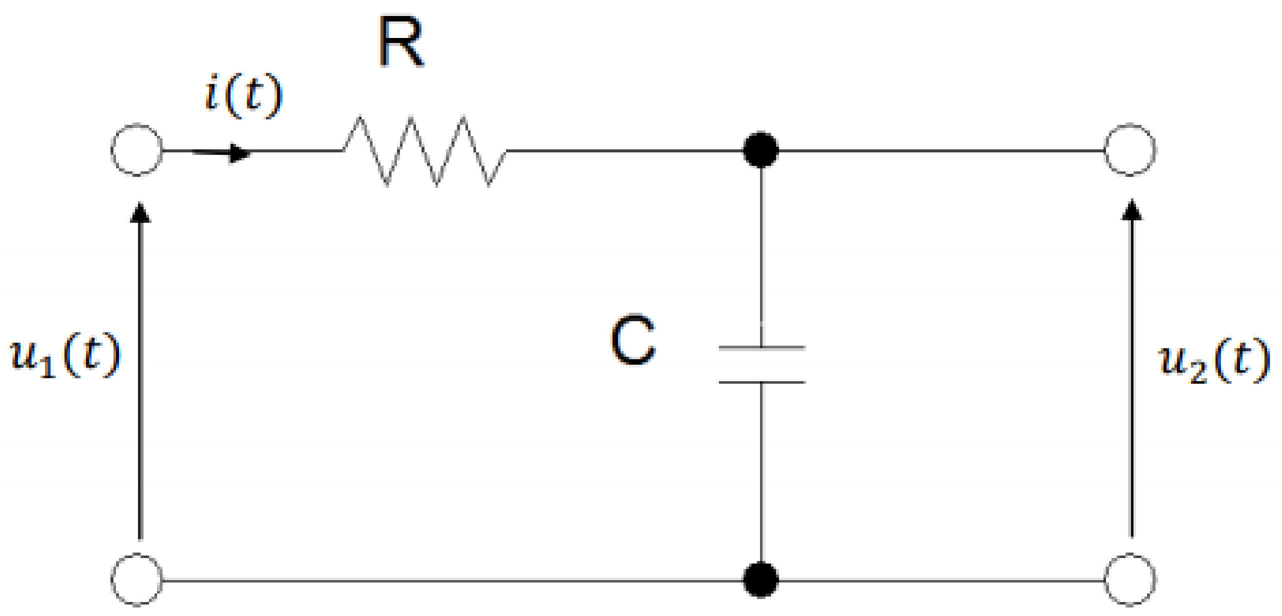

$$G(s) = \frac{U_2(s)}{U_1(s)} = \frac{1}{1 + R \cdot C \cdot s}$$

Oczywiście, odpowiedź skokowa daje się opisać równaniem

$$h(t) = L^{-1}\{H(s)\} = L^{-1}\{\frac{G(s)}{s}\}$$

Przykład I

Należy obliczyć transformatę odwrotną z wyrażenia

$$H(s) = \frac{1}{s(RCs+1)}$$

Na początku przeprowadzimy rozkład na ułamki proste

$$\frac{1}{s(RCs+1)} = \frac{A}{s} + \frac{B}{(RCs+1)}$$

$$\frac{1}{s(RCs+1)} = \frac{A(RCs+1)+Bs}{s(RCs+1)}$$

$f(t),\ t \geq 0$	$F(s)$
$\delta(t)$ unit impulse	1
$1(t)$ unit step	$\frac{1}{s}$
t	$\frac{1}{s^2}$
t^n	$\frac{n!}{s^{n+1}}$
e^{-bt}	$\frac{1}{s+b}$
$1-e^{-bt}$	$\frac{b}{s(s+b)}$
$\sin(\omega t)$	$\frac{\omega}{s^2+\omega^2}$
$\cos(\omega t)$	$\frac{s}{s^2+\omega^2}$
$\sinh(\omega t)$	$\frac{\omega}{s^2-\omega}$
$\cosh(\omega t)$	$\frac{s}{s^2-\omega}$
$a \cdot f(t)$	$a \cdot F(s)$
$x(t)+y(t)$	$X(s)+Y(s)$
$x(t)*y(t)$ convolution	$X(s) \cdot Y(s)$
$\frac{dy(t)}{dt}$	$sY(s)-y(0)$
$\frac{d^2y(t)}{dt^2}$	$s^2Y(s)-sy(0)-\frac{dy(0)}{dt}$
$\frac{d^ny(t)}{dt^n}$	$s^nY(s)-\frac{d^{n-1}y(0)}{dt^{n-1}}-s\frac{d^{n-2}y(0)}{dt^{n-2}}-\ldots-s^{n-1}y(0)$

Przykład I

$$\frac{1}{s(RCs+1)}=\frac{A(RCs+1)+Bs}{s(RCs+1)}$$

$$\Downarrow$$

$$ARCs+A+Bs=1$$

$$\Downarrow$$

$$A=1, B=-RC$$

$$\Downarrow$$

$$H(s)=\boxed{\frac{1}{s}}-\boxed{\frac{1}{s+\frac{1}{RC}}}$$

$f(t),\ t\geqslant 0$	$F(s)$
$\delta(t)$ unit impulse	1
$1(t)$ unit step	$\frac{1}{s}$
t	$\frac{1}{s^2}$
t^n	$\frac{n!}{s^{n+1}}$
e^{-bt}	$\frac{1}{s+b}$
$1-e^{-bt}$	$\frac{b}{s(s+b)}$
$\sin(\omega t)$	$\frac{\omega}{s^2+\omega^2}$
$\cos(\omega t)$	$\frac{s}{s^2+\omega^2}$
$\sinh(\omega t)$	$\frac{\omega}{s^2-\omega}$
$\cosh(\omega t)$	$\frac{s}{s^2-\omega}$
$a\cdot f(t)$	$a\cdot F(s)$
$x(t)+y(t)$	$X(s)+Y(s)$
$x(t)*y(t)$ convolution	$X(s)\cdot Y(s)$
$\frac{dy(t)}{dt}$	$sY(s)-y(0)$
$\frac{d^2y(t)}{dt^2}$	$s^2Y(s)-s\,y(0)-\frac{dy(0)}{dt}$
$\frac{d^ny(t)}{dt^n}$	$s^nY(s)-\frac{d^{n-1}y(0)}{dt^{n-1}}-s\frac{d^{n-2}y(0)}{dt^{n-2}}-\ldots-s^{n-1}y(0)$

Przykład I

$$H(s) = \frac{1}{s} - \frac{1}{s + \frac{1}{RC}}$$

$$h(t) = (1 - e^{-\frac{t}{RC}})1(t)$$

R=1,C=0.001

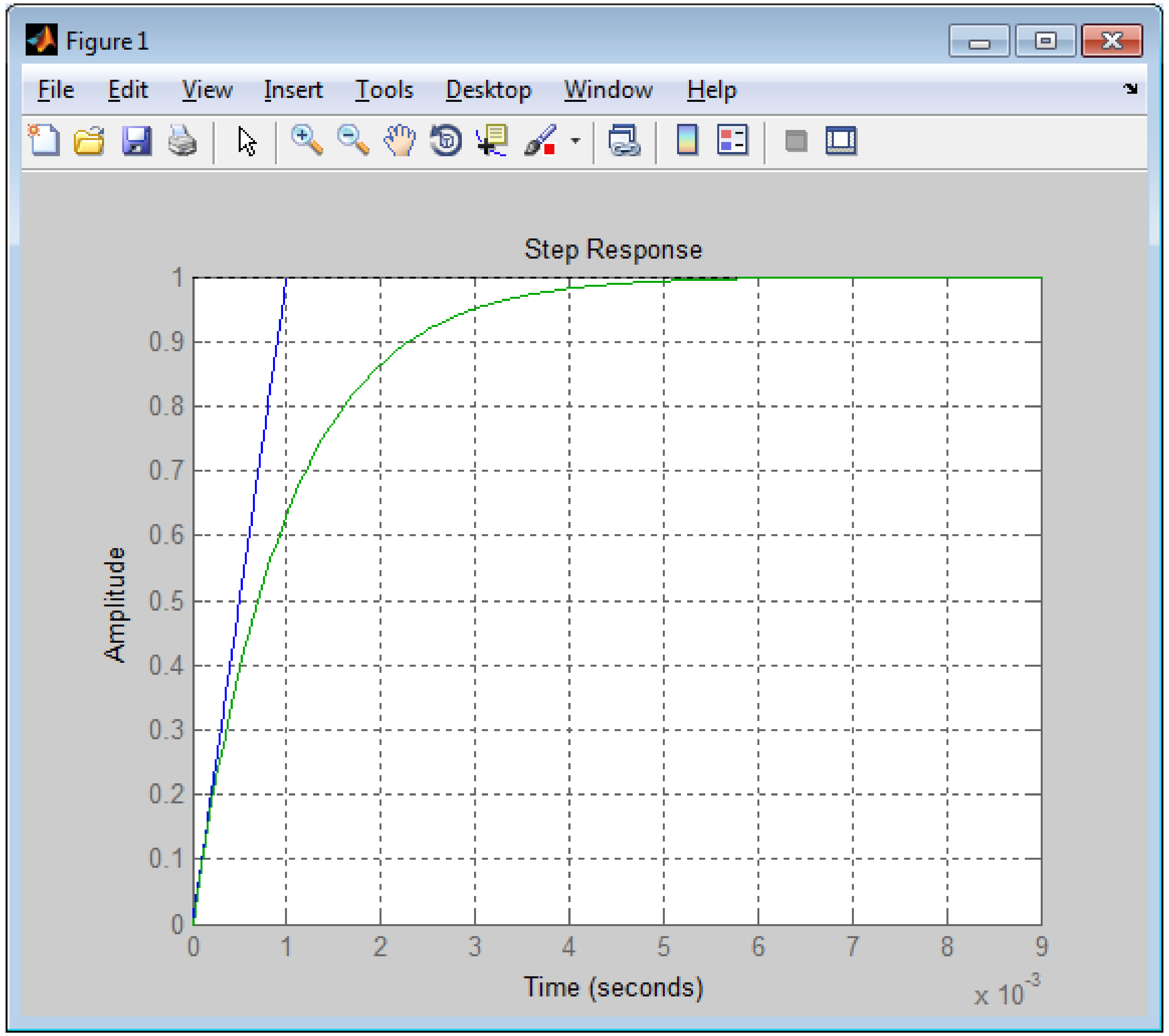

Przykład I

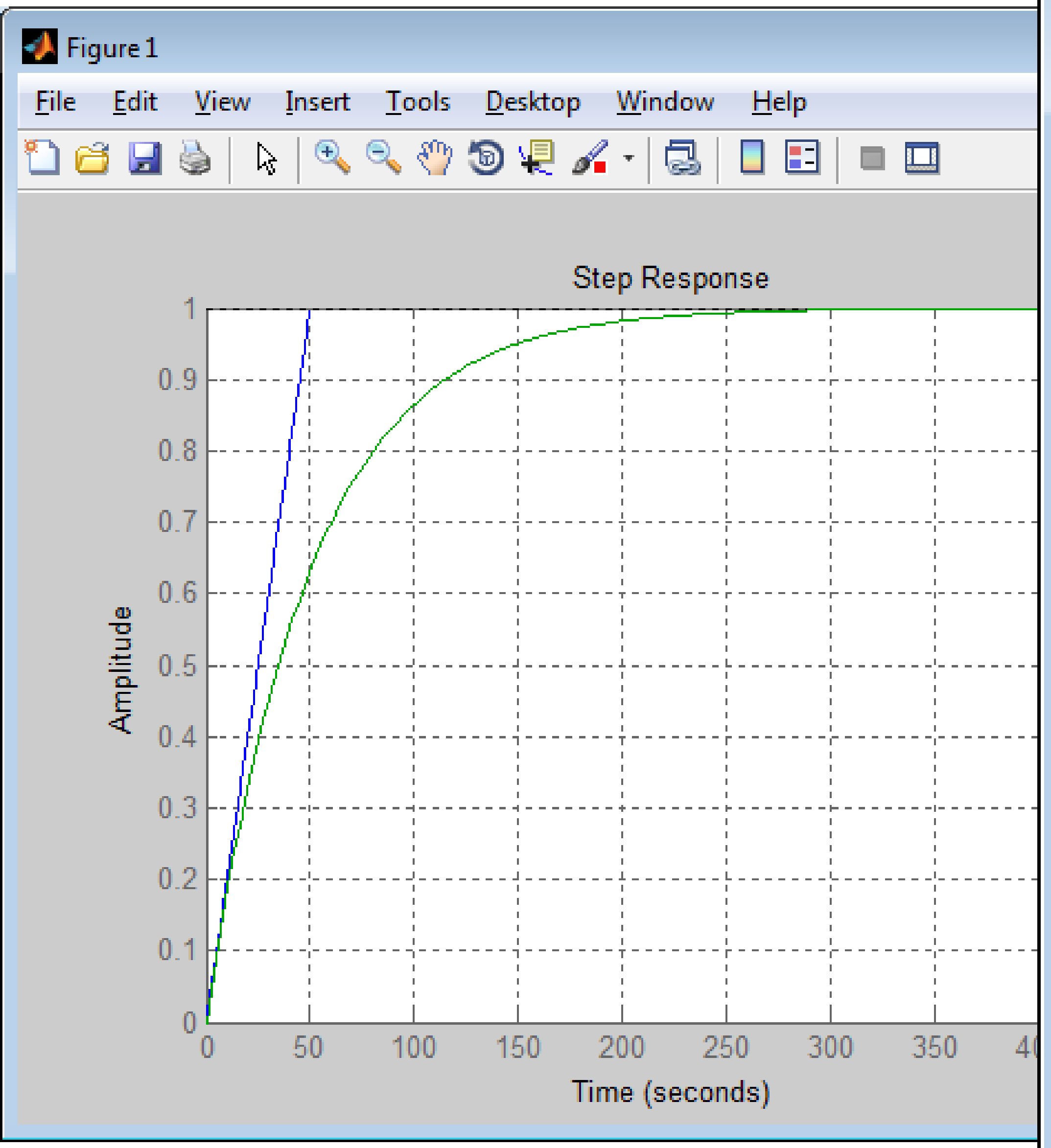

R=100,C=0.5

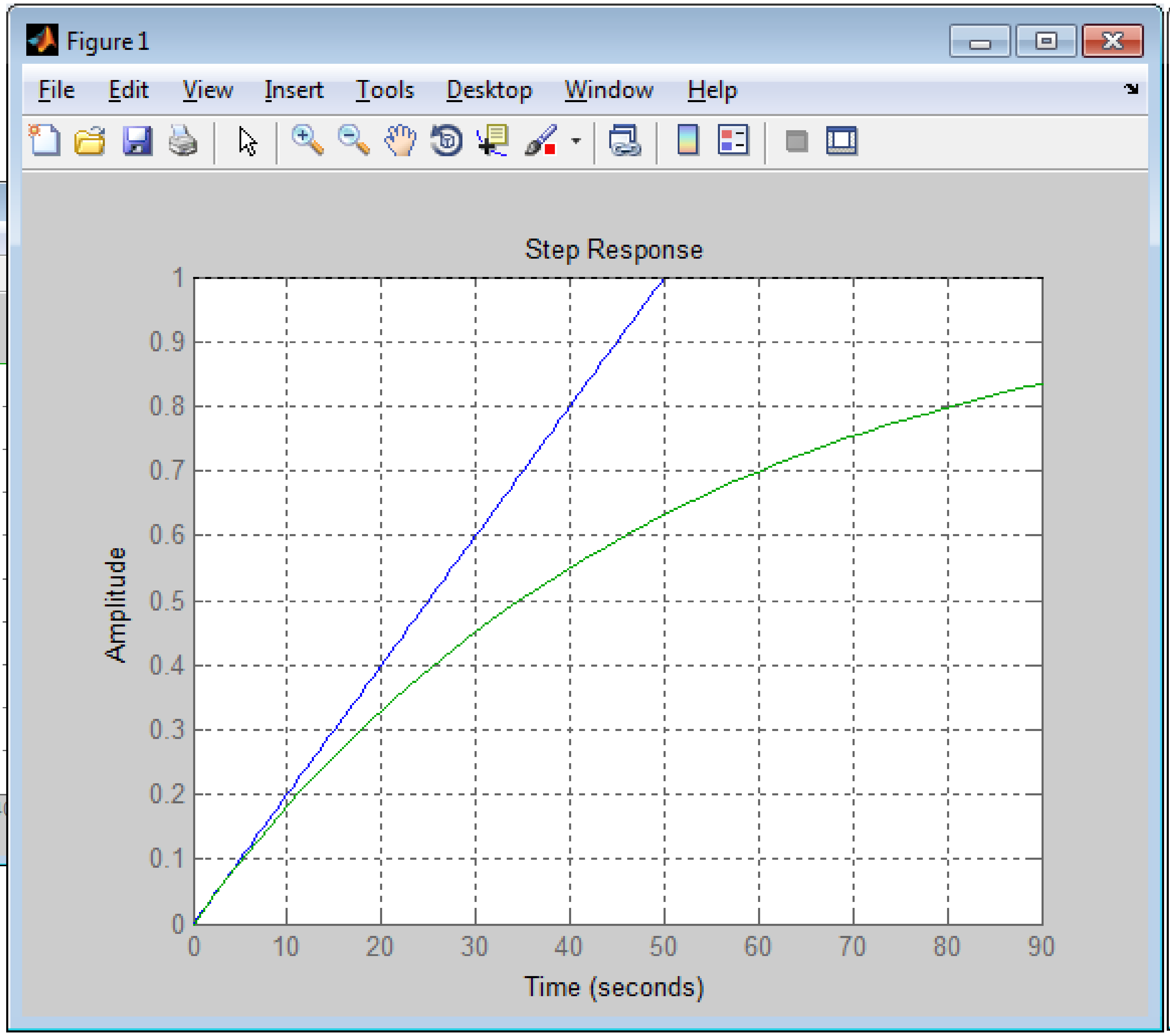

R=100,C=0.1

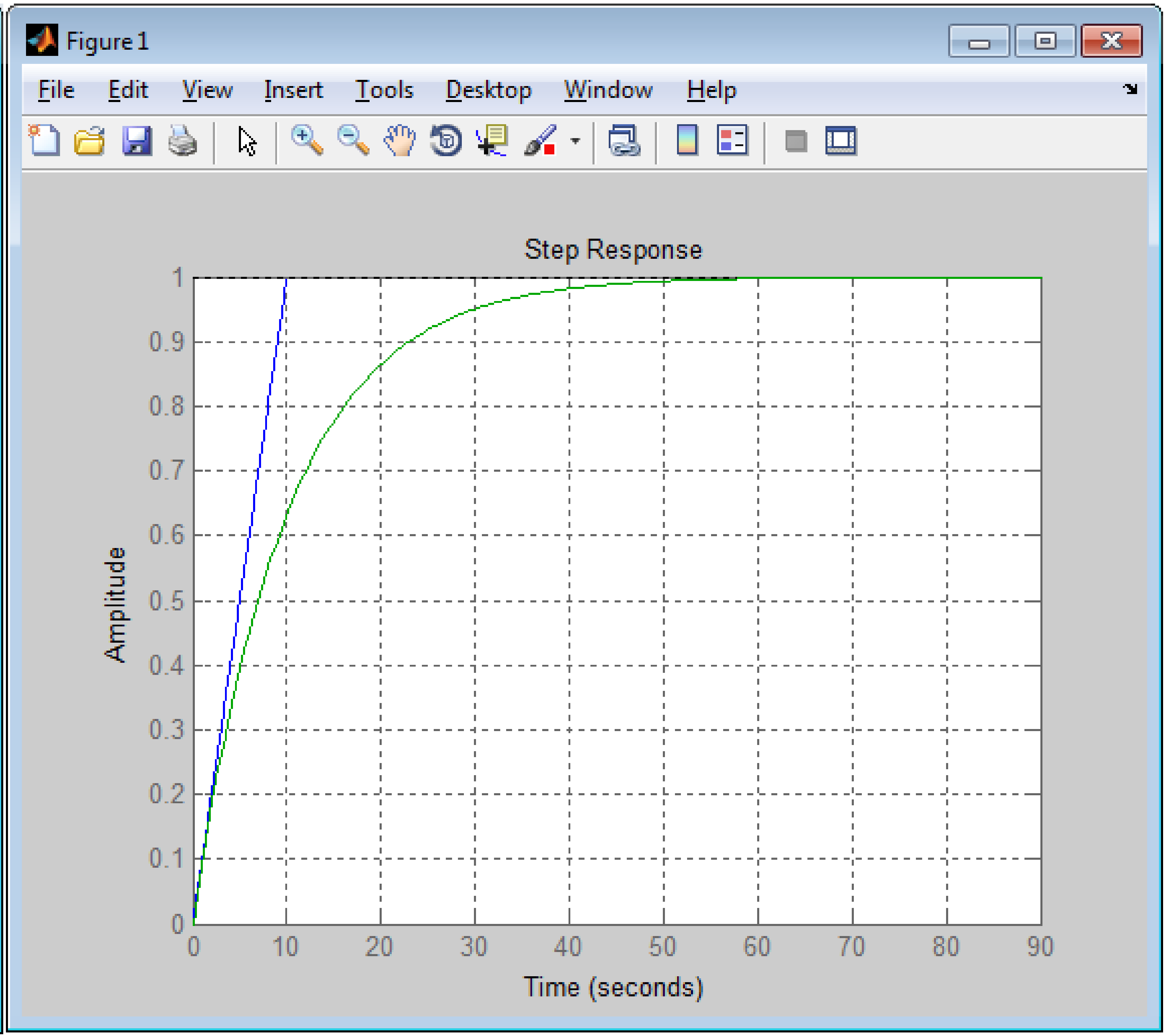

Przykład II

W tym przypadku rozpatrujemy rzeczywisty człon różniczkujący opisany równaniem

$$CR\frac{du_{wy}}{dt} + u_{wy} = CR\frac{du_{we}}{dt}$$

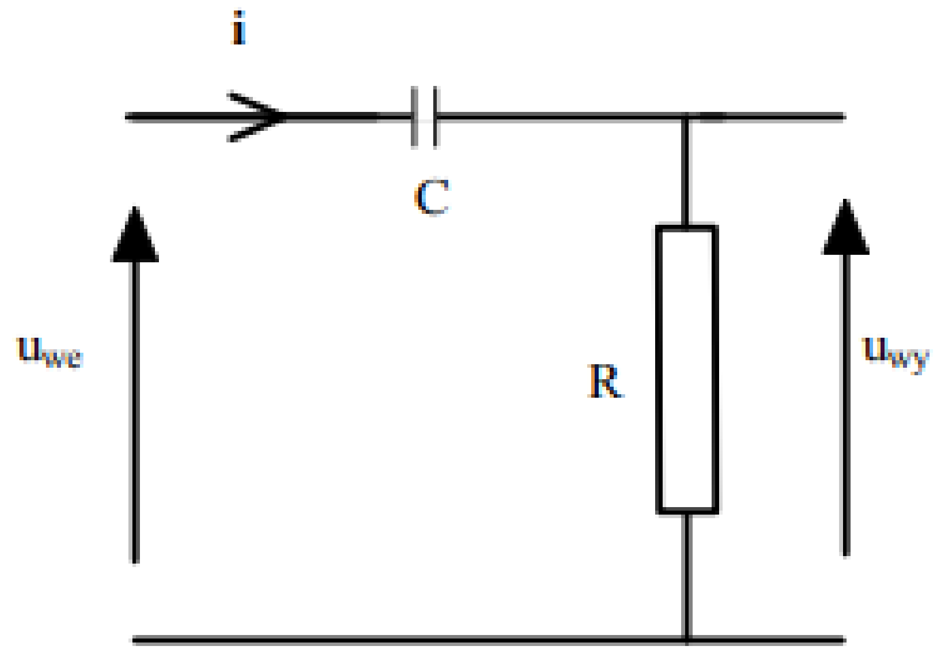

$$G(s) = \frac{U_{wy}(s)}{U_{we}(s)} = \frac{ks}{Ts+1},$$

$$k = RC$$
$$T = RC$$

Przykład II

Obliczmy teraz odpowiedź takiego układu na skok jednostkowy

$$H(s)=\frac{ks}{Ts+1}\cdot\frac{1}{s}=\frac{RC}{RCs+1}$$

$$H(s)=\frac{RC}{RCs+1}=\frac{1}{s+\frac{1}{RC}}$$

Przykład II

$$H(s)=\frac{1}{s+\frac{1}{RC}}$$

$$h(t)=e^{-\frac{t}{RC}}1(t)$$

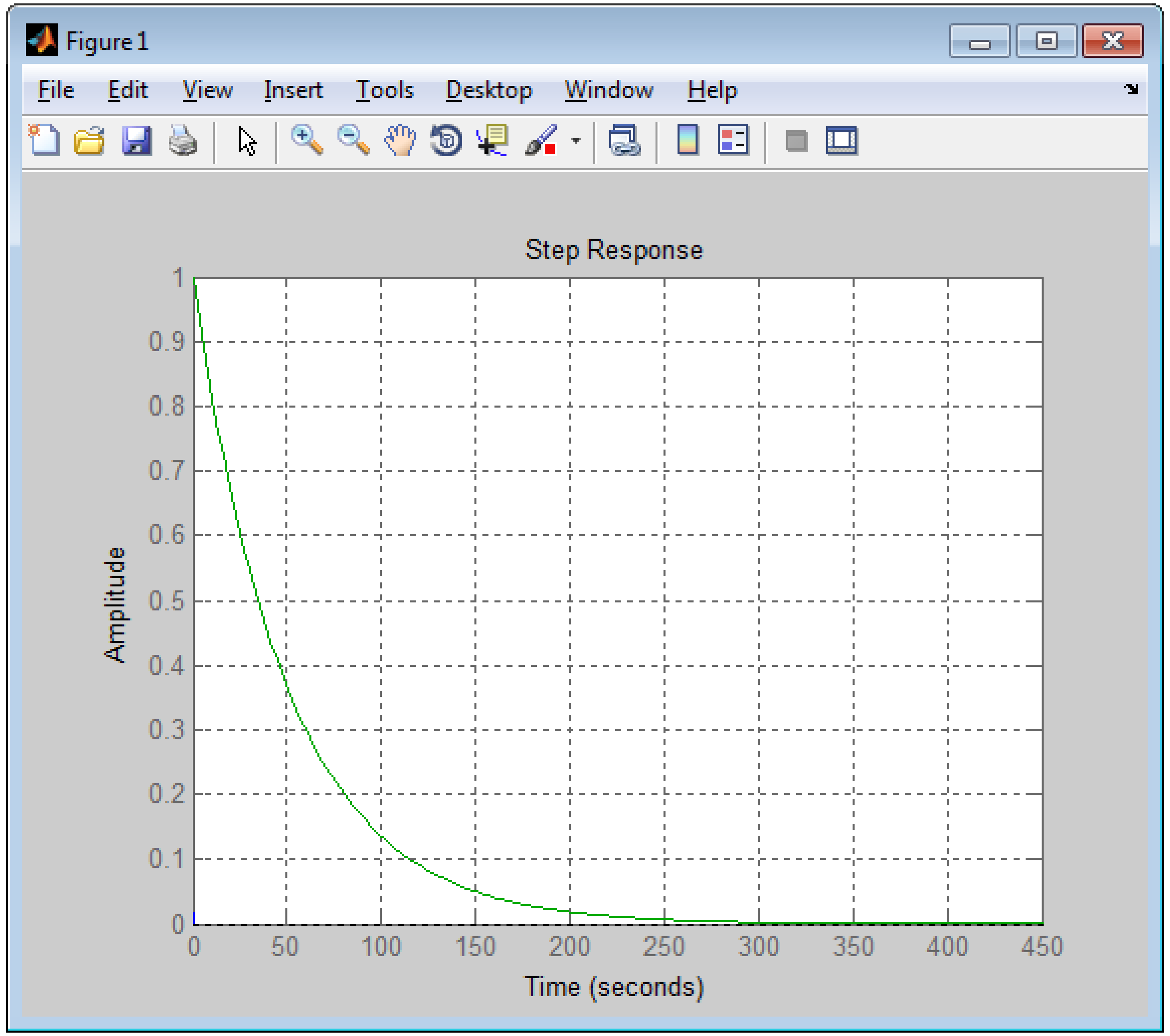

Dziękuję za uwagę